

סקירה כלכלית- טורקיה

אינדיקטורים כלכליים:¹

שטח: 783,562 קמ"ר

אוכלוסייה: 80.274 מיליון תושבים (70%-75% טורקים, 19% כורדים, 7%-12% מיעוטים נוספים)

תמ"ג: 1589 מיליארד דולר. 67.8% מהתמ"ג מיוצר על ידי ענף השירותים, 27% על ידי התעשייה ו- 8.7% על ידי החקלאות.

צמיחה: 4.2% (2013); 2.9% (2014); 3.8% (2015); 3.2% (2016 הערכה).

כוח עבודה: 29.67 מיליון מועסקים: 48.4% בשירותים, 25.5% בחקלאות, 26.2% בתעשייה. 1.2 מיליון טורקים עובדים במדינות אחרות.

שיעור אבטלה: 10.3%

אינפלציה: 7.7%

מדד גייני: 40.2% (2010)

נתוני סחר:

יצוא: 152 מיליארד דולר (2015) – ירידה של 10% ביחס עם שנה קודמת.

ענפי היצוא העיקריים: הלבשה, מזון, טקסטיל, מתכת וציוד תחבורה.

יעדי הייצוא העיקריים: גרמניה (9.3%), אנגליה (7.3%), עירק (5.9%), איטליה (4.8%), ארה"ב (4.5%) וצרפת (4.1%).

יבוא: 200 מיליארד דולר – ירידה של כ-14% בהשוואה עם שנה קודמת.

ענפי היבוא העיקריים: מכונות, כימיקלים, מוצרים מוגמרים למחצה, דלק וציוד תחבורה.

מקורות היבוא העיקריים: סין (12%), גרמניה (10.3%), רוסיה (9.9%), ארצות הברית (5.4%) ואיטליה (5.1%).

בשנת 2015 הסתכם היקף הסחר של טורקיה (יצוא ויבוא) בכ- 352 מיליארד דולר, ירידה של 13% לעומת שנה קודמת.

¹ הנתונים נלקחו מאתר ה- [CIA](#)

רקע כללי

הכלכלה הטורקית הינה כלכלה דינאמית ומתפתחת המשלבת תעשייה מתקדמת לצד חקלאות המבוססת עדיין על שיטות גידול מסורתיות. טורקיה נחשבת לכלכלה ה-15 בגודלה בעולם עם כוח העבודה הצעיר ביותר באירופה. הצמיחה של המדינה בשנת 2015 עמדה על 3.8% והתחזיות לגבי 2016 מדברות על צמיחה של כ-3%.

ההתייצבות הפיננסית של השנים האחרונות, הקירבה לשווקים האירופים, מיקומה האסטרטגי בצומת בין יבשות, ועלויות העבודה הנמוכות ביחס למדינות האיחוד האירופי, הביאו לכך שחברות רב-לאומיות רבות העבירו את מפעלים ופעילויות ייצור לטורקיה. שיעור גבוה מאוד של כל רכב של תאגידי הרכב הגדולים בעולם הנעים בכבישי אירופה מיוצרים בטורקיה ולתעשיית האלקטרוניקה הטורקית נתח שוק משמעותי במוצרי החשמל הביתיים.

אוכלוסיית טורקיה הינה צעירה יחסית, הגיל הממוצע של תושבי טורקיה הוא 28.6 שנים, לעומת כ-40 באיחוד האירופי. קצב גידול האוכלוסייה המהיר יחסית, יביא לכך שבעשור הבא אוכלוסייתה של טורקיה תעלה על זו של גרמניה. הגידול באוכלוסייה, השיפור בהשכלה והתרחבות הכלכלה הטורקית ישפיעו בצורה משמעותית על כוח הקנייה של האזרחים במדינה ובכך למעשה מהווה טורקיה מדינת יעד חשובה ליצואנים בכל רחבי העולם.

טורקיה ניצבת כיום בפני צומת דרכים משמעותי, מחד היא מנהלת משא ומתן מורכב וארוך שנים עם האיחוד האירופי על הצטרפותם לאיחוד במודל שיוסכם ביו הצדדים, שהצלחתו צפויה להביא לזינוק וצמיחת כלכלת המדינה, ומאידך מהתחזקות האסלאם והמתח בין החילונים לדתיים וכן המאבק לעצמאות של המיעוט הכורדי, שעלולים להביא למשבר שיפגע בצמיחת הכלכלה מנגד. בנוסף, על טורקיה להתמודד עם פערי ההכנסות בין האזורים המתועשים לבין האזורים שכלכלתם מבוססת על החקלאות המסורתית.

הענף המוביל בתעשייה הטורקית הוא ללא ספק ענף הטקסטיל בו מועסקים 1.5 מיליון טורקים. טורקיה היא אחת מ-10 היצואניות הגדולות של מוצרי טקסטיל ובשנת 2015 הסתכם יצוא פריטים אלו בסך של כ-19 מיליארד דולר ארה"ב. הצמיחה המהירה שמאפיינת את ענף הטקסטיל הסיני פגעה בתעשייה הטורקית, הפגיעה יכלה להיות משמעותית יותר לולא התקבלו באיחוד האירופי מכסות יבוא מוצרי הטקסטיל מסין. מדינות האיחוד האירופי וארה"ב הן יעדי היצוא העיקריים של ענף הטקסטיל הטורקי. בענף פועלות מספר רב של חברות קטנות ובינוניות שכל אחת מתרכזת בתחום מסוים. מפעלי הטקסטיל מתמקדים בעיקר באזורים עתירי כוח אדם כמו איסטנבול ובורסה וכן באזורים בהם מגדלים כותנה כמו איזמיר ואדאנה (Adana).

החל בסוף שנות ה-90, תעשיית ייצור הרכבים הפכה להיות גורם משמעותי בטורקיה. כיום, במדינה פועלים קווי ייצור של 6 יצרניות רכב מהמובילות בעולם: פיאת - המייצרת 34% מהרכבים המיוצרים בטורקיה, רנו - 31% מהרכבים, טיוטה-14%, יונדאי-14%, הונדה-4% פורד

3%. בשנת 2015 יוצרו בטורקיה 1.02 מיליון רכבים מהם 991 אלף רכבי נוסעים, בכך הפכה טורקיה ליצרנית הרכב ה-17 בגודלה בעולם של רכבי נוסעים. כיום תעשיית הרכב הטורקית הינה השישית בגודלה באירופה אחרי גרמניה, צרפת, ספרד, בריטניה ואיטליה.

ייצור מוצרי האלקטרוניקה בטורקיה הולך וגדל, בשנת 2005 למעלה ממחצית מקלטי הטלוויזיה שנמכרו באירופה יוצרו בטורקיה בעיקר ע"י BEKO ו-Vestel Electronics. חלקה של טורקיה בייצור שאר מכשירי החשמל גדל אף הוא בצורה חדה כאשר 15% מהמכשירים הדיגיטאליים אשר נמכרו באירופה בשנת 2015 היו מתוצרת טורקית וכן 18% ממכירות ה-white goods (מזגנים, מקררים, מכונות הכביסה, מייבשים וכדומה). בתחום ייצור האלקטרוניקה פועלות 3 חברות גדולות השולטות בשוק והן:

1. **Vestel Electronics** – מייצרת טלוויזיות, מכונות כביסה מקררים, תנורים מזגנים ועוד.
2. **BEKO** – מייצרת מוצרי חשמל ביתיים. החברה פועלת בכל מדינות האיחוד האירופי ובשנים האחרונות החלה לפעול גם בישראל.
3. **Profilo-Telra** – החברה השלישית בגודלה שמייצרת בעיקר טלוויזיות ומערכות קולנוע. נתח השוק של החברה בטורקיה עומד על 20%, והחברה מציגה צמיחה מרשימה.

תעשיית הכימיקלים הטורקית מהווה 10.3% מהתעשייה. תעשייה זו שונה משאר התעשיות שנזכרו לעיל בכך שלמעלה מ-90% מהפירמות הפועלות בתעשייה הינן פירמות קטנות המעסיקות עד 25 עובדים. המוצרים העיקריים המיוצרים בתעשייה זו הינם: מוצרי ניקוי, דשנים וכימיקלים המיועדים לשימוש חקלאי, חומרי ציפוי לתעשיות השונות וסיבים סינתטיים. בשנים האחרונות התקבלו מספר חוקים ותקנות בתעשיית הכימיקלים אשר נועדו להביא את התעשייה לרמה וסטנדרטים אירופים וזאת על מנת לעמוד בתנאי האיחוד בנושאים הקשורים לכימיקלים ואיכות הסביבה. למרות היצור הגובר בתעשייה עדיין מתבצע יבוא משמעותי וזאת מכיוון שעם התפתחות התעשייה גדל גם הביקוש לחומרי גלם ובנוסף חל גידול גם בביקוש המקומי.

תעשיות בולטות נוספות בטורקיה הינן:

- **תעשיית התכשיטים** – טורקיה ממוקמת במקום החמישי בעולם בייצור תכשיטי זהב ובמקום השני ביצוא תכשיטים אלו לאחר איטליה. מרכז ייצור תכשיטי הזהב הינו באיסטנבול אך היצור באנקרה ואיזמיר גדל בהתמדה.
- **תעשיית העור** – תעשייה זו מהווה 1.8% מסך הסקטור התעשייתי, הענף החל לצמוח בצורה משמעותית החל מסוף שנות ה-80. בענף מועסקים כ-60 אלף איש בכ-8,500 חברות שונות. היצוא של מוצרי העור הטורקים עומד על כ-650 מיליון דולר בשנה, כאשר מדינות היעד העיקריות הינן האיחוד האירופי ורוסיה. המוצרים העיקריים הינם מוצרי לבוש מעור ונעליים המהווים ביחד למעלה ממחצית התוצרת בענף.

- **תעשיית הקרמיקה** – תעשייה ותיקה מאוד. טורקיה מדורגת חמישית בעולם ושלישית באירופה בייצור מרצפות קרמיקה, ורביעית בעולם ושלישית באירופה ביצור אריחי קרמיקה. חברת Kale הטורקית נחשבת לאחת מיצרניות מרצפות הקרמיקה הגדולות בעולם. בנוסף פועלות בתעשייה עוד כתריסר חברות ענק בניהן: Ege, Topark, Kutahya ו-Eczacibasi.
- **תעשיית הזכוכית** – ענף בו מייצרים אלפי פריטים חלקם בעבודת יד ואחרים באמצעות מיכון ואוטומציה. בתעשייה זו שולט קונצרן ענק בשם Sisecam אשר בבעלותו 20 מפעלים בטורקיה ועוד מספר מפעלים ברוסיה, אוקראינה, בולגריה ורומניה. הקונצרן מייצר כ-90% מסך תוצרת תעשיית הזכוכית במדינה, הקונצרן הינו קונצרן הזכוכית העשירי בגודלו בעולם. בנוסף ל-Sisecam פועלות במדינה עוד כ-20 חברות בינוניות וכן מספר רב של מפעלים קטנים.
- **ריהיטים** – בעשור האחרון חל שיפור מתמיד באיכות ובעיצוב של הרהיטים מתוצרת טורקיה כתוצאה מכך גדל יצוא הרהיטים מטורקיה מסך של 87 מיליון דולר בשנת 1996 לסך של 1.5 מיליארד דולר בשנת 2015. בתעשייה פועלות 10 חברות בעלות יכולת יצור גבוהה ועוד אלפי חברות קטנות המייצרות מגוון גדול של ריהוט. תעשיית הריהוט הטורקית מייצאת ל 160 מדינות ברחבי העולם כאשר השווקים הגדולים ביותר הינם גרמניה, צרפת, הולנד, בריטניה, אירן, יוון, רוסיה וארה"ב.

החקלאות בטורקיה:

טורקיה מדורגת במקום השמיני בעולם מבחינת השווי הכספי הנומינלי של התוצר החקלאי. בהיסטוריה של תעשיית החקלאות הטורקית היווה הסקטור את המרכיב הגדול ביותר בכלכלה הטורקית הן מבחינת התעסוקה והן מבחינת התרומה לתוצר, אך החל משנות ה-70 המצב השתנה והחשיבות של החקלאות הולכת ויורדת יחד עם הצמיחה הכלכלית והגידול החד בתעשייה וביצור. בעבר, הממשלה תמכה בחקלאות בצורה מסיבית באמצעות מחירי מינימום, סובסידיות לייצור וליצוא, מכסים על יבוא תוצרת חקלאית והטבות מס על הכנסות החקלאים. בשנת 1980 החל הממשל הטורקי לבצע רפורמות במערכת החקלאות ובתמיכה הממשלתית בחקלאות, כאשר המטרות העיקריות ברפורמות אלו היו הפרטת השווקים החקלאיים, הורדת סובסידיות, הסרת חסמי סחר ושילוב טורקיה בשווקי החקלאות הבינלאומיים – ליברליזציה ופתיחות לשווקים. הרפורמה בחקלאות הצליחה, ומשנת 1980 לשנת 2000 שווי התוצר החקלאי הטורקי גדל מידי שנה ב-3% בממוצע, והיצוא החקלאי הטורקי תפס מקום משמעותי במפת הסחר העולמית. במהלך התקופה הזו גדל השטח החקלאי הזרוע הטורקי ב-1.5 מיליון הקטר והגיע לסך של 18 מיליון הקטר. החקלאות הטורקית מסתמכת בעיקר על גידולי שדה שונים אך גם על גידול בעלי חיים בעיקר צאן.

יחסי הסחר ישראל-טורקיה

סך הייצוא הישראלי לטורקיה בשנת 2015 עמד על 1.6 מיליארד דולר, המשקף ירידה של **כמיליארד דולר בהשוואה לייצוא ב- 2014**, שעמד על 2.75 מיליארד דולר. כ-66% מהייצוא הישראלי לטורקיה מקורו בתעשיות הכימיות (בעיקר חברת בז'ן אך גם בתי הזיקוק באשדוד, כרמל אולפנינים וגדיב תעשיות פטרוכימיות) 10% מהייצוא מקורו במוצרי גומי ופלסטיק, ו-8.3% מקורו בענף המכונות. סך הייבוא מטורקיה לישראל ב-2015 הסתכם בכ-2.6 מיליארד דולר, המשקף ירידה של כ-220 מיליון דולר משנת 2014, בה עמד הייבוא על 2.8 מיליארד דולר. כ-17.3% מהייבוא הישראלי מטורקיה מקורו בצידוד לתחבורה (בעיקר חברת יוניון מוטורס וכלמוביל), 15.9% מקורו במתכות ואילו 13% נוספים מקורם בתעשיית המכונות. היקף הסחר כולו בשנת 2015 בין ישראל לטורקיה עמד על כ-4.3 מיליארד דולר.

הנתונים בטבלה מטה לגבי 2016, מעודכנים ל-10 החודשים הראשונים לשנת 2016. על פי ממוצע חודשי, נראה כי הייצוא בשנת 2016 ירד בכ-500 מיליון דולר לעומת שנת 2015, כאשר נראה כי עיקר הירידה מקורה בתעשיות הכימיות. על פי ממוצע חודשי נראה כי בשנת 2016, הייבוא יישאר ברמה שווה לזו של שנת 2015.

Trade Zone	Year	Volume Export	Volume Import	Trade Balance	Total Trade
TURKEY	2016	965.6M\$	2,207.5M\$	-1,242M\$	3,173.1M\$
	2015	1,666M\$	2,660.3M\$	-994.3M\$	4,326.3M\$
	2014	2,754.2M\$	2,885M\$	-130.8M\$	5,639.2M\$
	2013	2,514.3M\$	2,492.5M\$	21.9M\$	5,006.8M\$
	2012	1,409.6M\$	2,280.8M\$	-871.3M\$	3,690.4M\$

